

ІГРОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ РУХОВОГО РОЗВИТКУ

Ж. О. Семеніна, А. О. Голяченко

*Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*

У статті проведено аналіз реабілітаційних заходів із застосуванням ігротерапії в дітей із затримкою рухового розвитку. Включення в програму фізичної терапії дітей дошкільного віку із затримкою рухових функцій ігротерапії формує мотивацію до самостійної рухової активності, вона є природною діяльністю пацієнтів цієї вікової категорії.

GAME THERAPY AS A MEANS OF REHABILITATION OF CHILDREN WITH MOTOR DEVELOPMENTAL DELAYS

Zh. O. Semenina, A. O. Golyachenko

I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

The article analyzes the rehabilitation measures with the use of game therapy in children with motor developmental delays. Since play is a natural activity of preschool children, the inclusion of game therapy in the program of physical therapy for children with delayed motor functions stimulates their motivation to independent motor activity.

Вступ. Порушення опорно-рухового апарату виникають унаслідок певного захворювання, що призводить до розладу рухових функцій (наприклад, дитячий церебральний параліч, спадкові захворювання, захворювання кісток тощо), є результатом травми хребта, черепа або ампутації кінцівки [1].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, щорічно в Україні дітки отримують статус інваліда з дитинства, що становить 1,9 % від усього дитячого населення нашої країни. На сучасному етапі в Україні спостерігають невпинну тенденцію до зростання кількості дітей із захворюваннями, що супроводжуються затримкою рухового розвитку, зумовленими різними негативними чинниками, які діяли на нервову систему дитини під час внутрішньоутробного розвитку, народження та впродовж перших місяців чи років життя [2].

Для реабілітації дітей із затримкою рухових функцій застосовують цілу низку заходів, спрямованих на відновлення рухової сфери, які включають фізіотерапію, кінезіотерапію, санаторно-курортні фактори тощо. Особливу увагу привертають методи комп-

лексного впливу на різні складові здоров'я. Ігротерапія – метод профілактичного та лікувального впливу на дітей і дорослих, який сприяє розвитку та покращенню фізичного, психічного й емоційного стану практикуючого [3, 4].

Мета роботи – оцінити ефективність комплексної програми фізичної терапії дітей із затримкою рухових функцій із застосуванням ігротерапії на прикладі дітей дошкільного віку.

Основна частина. Згідно з проведеним аналізом наукових джерел, сучасні прийоми ігротерапії широко варіюються, зокрема за ступенем активності терапевта (директивна і недирективна ігротерапія); за ступенем залучення батьків у процес терапії (виокремлена «family therapy» – сімейна терапія); за кількістю учасників (групово та індивідуальна терапія); за кількістю і складом ігрових предметів та іншого обладнання (лялькотерапія, використання іграшок-напівфабрикатів, застосування піску або глини); за частотою ігрових сеансів тощо.

Аналіз наукових джерел показав, що в них насамперед висвітлено теоретичні та практичні аспекти ігротерапії, розглядаються організаційно-методичні

особливості ігротерапевтичного процесу [5, 6]. Згідно з даними А. А. Осіпової [7], яка за критерій визнала теоретичний підхід, виокремлено такі види ігротерапії, як: ігротерапія у психоаналізі; ігротерапія, центрована на клієнті; ігротерапія відреагування; ігротерапія побудови стосунків; примітивна ігротерапія. За функціями впливу розрізняють недирективну та директивну ігротерапію. За формою організації діяльності окремо виділяють індивідуальну та групову ігротерапію.

Найприйнятнішим для застосування ігротерапевтичного методу вважають вік від 3 до 12 років. Використання різноманітних методик у практиці сучасної ігротерапії доповнюють обговоренням і аналізом перебігу ігрового процесу (розгортання сюжету, послідовність тем та ігровий контекст; особливості та чисельність предметів ігрової діяльності; просторове розміщення дитини в ігровій кімнаті у процесі гри; стиль ігрової діяльності) [8].

За даними різних авторів, класифікувати ігротерапію можна по-різному [3, 6, 9].

Форми ігрової поведінки: маніпулятивна гра; впорядкування предметів; функціональна гра; символічна гра.

Тривалість курсу: короткострокова – від 2–3 занять до 1 місяця; довгострокова – від 1 місяця до 1,5 року.

Залежно від використовуваного матеріалу: неструктурована, структурована.

Залежно від кількості осіб: індивідуальна; група – для дітей віком 4–5 років створюють групу, до якої входить не більше 4 чоловік, для дітей віком 5–11 років – 6, для дітей віком 11–14 років – 8.

Основні напрямки гри: пісочна ігротерапія; лялькотерапія; музична ігротерапія; рухова ігротерапія; рольова ігротерапія; драматична ігротерапія.

Залежно від напрямків визначаються використовувані прийоми: малювання на піску; програвання казок; скульптура та конструювання із застосуванням глини, алебастру, воску, мила, дерева, дроту, металу, паперу, коробок тощо; ігри з ляльками; ігри з використанням музики і танців; сценічні постановки [9].

Дослідження показало, що ігрові заняття для дітей дошкільного віку з порушеннями рухової активності дають результати, для кожної дитини – індивідуально. Посилення впливу можна досягти в результаті використання різного спектра ігор та різних рівнів розвитку дітей.

Емоційний розвиток. У цьому віці дитина активно освоює світ за допомогою рольових ігор, граючи ті чи інші ролі, які спостерігає у навколишньому світі. Наприклад, приміряє на себе різні сімейні ролі, граючи в «доньки-матері». За допомогою гри вивчає різні професії, які бачить навколо себе: створює свій «магазин» (продавець), «свердлить» дрилем і стукає молоточком (майстер), стукає пальчиками по запасній клавіатурі (працює на комп'ютері).

Інтелектуальний розвиток. Дитина віком 3–4 роки починає активно цікавитися буквами і рахунком, вивчати геометричні форми та кольори. Деякі діти здатні в цьому віці рахувати не лише до десяти, а й далі, а інші можуть навчитися читати і навіть писати прості слова.

Розвиток логіки. У дошкільному віці маленька людина вже здатна структурувати предмети за властивостями і ділити їх на групи: меблі, посуд, овочі, фрукти, дикі тварини, домашні тварини. Вона може характеризувати властивості предметів. Залучення батьків повинно допомагати дитині розвивати ці здібності.

Ігрові заняття для дітей віком 5–7 років із затримкою рухового розвитку повинні включати елементи пізнання навколишнього світу. В цьому віці дитина вже здатна не тільки сприймати природні явища емоційно й естетично, а й проявляти до них явний пізнавальний інтерес. Вона ставить запитання про погодні явища, знає частини доби і пори року.

Дослідження показало, що ігротерапія в програмі фізичної терапії повинна передбачати проведення пасивних і активних рухів від центру до периферії задля формування нового фізіологічного рухового стереотипу, а одночасне залучення психоемоційної сфери створює передумови відкриття нових функціональних можливостей організму та подальшого розвитку рухових можливостей.

Аналізуючи матеріали дослідження, можна виділити рухові лікувально-відновлювальні завдання для дітей із затримкою рухового розвитку, які виконують за допомогою гри, такі, як: нормалізація тону м'язів і збалансування стану м'язів-антагоністів; загальна релаксація організму та часткова релаксація окремих спастичних м'язових груп; подолання слабкості (гіпотонії, гіпотрофії) окремих м'язових груп і загальної м'язової гіпотонії; покращення рухомості в суглобах (профілактика виникнення контрактур та їх розробка); поліпшення м'язово-суглобового відчуття

(кінестезії) і тактильних (шкірних) відчуттів; усунення гіперкінезів (мимовільних архаїчних рухів).

У процесі дослідження було сформовано перелік ігор, які можна рекомендувати для реабілітації дітей дошкільного віку із затримкою рухового розвитку:

1. «Сліпий танок» – виконання рухових завдань під музику із закритими очима для вдосконалення пропріоцептивного відчуття.

2. «Пройти через місток» – розвиває навичку ходьби по вузькій базі.

3. «Потрапити в ціль» – потрапляння м'яча в задану ціль з метою покращення зорово-моторної координації, просторових відчуттів, функціонування рук.

4. «Імітація рухів тварин – ходити, як ведмідь, стрибати, як зайчик, бігати, як лисичка» – дозволяє

покращити навичку ходьби, зміцнити м'язи ніг, розвивати координацію рухів.

Висновки. Реабілітація дітей із затримкою рухового розвитку має кілька аспектів (медичний, психологічний, соціальний), їх взаємодія та вплив на відновлення функціональних систем при порушенні рухового розвитку повинні бути адаптовані для кожної дитини. Необхідною частиною програми фізичної терапії дітей дошкільного віку із затримкою рухових функцій вважають ігротерапію, яка формує мотивацію до самостійної рухової активності та є природною діяльністю пацієнтів цієї вікової категорії. Ігротерапія ефективно забезпечує всебічний розвиток дітей дошкільного віку та є необхідним засобом програми реабілітації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Програма розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату / [М. М. Єфіменко, М. Д. Мога, О. І. Романенко та ін.]. – 2012.

2. Євтушенко С. К. Гіпоксичні ушкодження головного мозку у новонароджених : навч.-метод. посіб. / С. К. Євтушенко. – К. : Інтермед, 2003. – 101 с.

3. Нагорна О. Б. Розвиток моторики дітей раннього віку з синдромом розладу рухових функцій / О. Б. Нагорна, І. М. Григус // Спорт. наука України. – 2011. – № 2. – С. 105–114.

4. Вісковатова Т. П. Ігровий метод у корекції пізнавальної діяльності в дітей із ДЦП в умовах санаторно-курортного лікування / Т. П. Вісковатова // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичної культури та спорту. – 2007. – Т. 2, вип. 11. – С. 71–78.

5. Федій О. Зарубіжний досвід використання лялько-терапії у роботі з дітьми дошкільного віку / О. Федій // Гуманіт. вісн. ДВНЗ «Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди» : наук.-тер. зб. – 2008. – Вип. 14. – С. 312–316.

6. Мустанас К. Игровая терапия / К. Мустанас. – СПб. : Речь, 2016. – 281 с.

7. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учеб. пособ. / А. А. Осипова. – М. : Сфера, 2002. – 510 с.

8. Литвиненко С. А. Ігрова терапія як засіб психологічної допомоги / С. А. Литвиненко // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 41. – С. 21–24.

9. Лэндрет Г. Л. Новые направления в игровой терапии: проблемы, процесс и особые популяции [Электронный ресурс] / Г. Л. Лэндрет. – Режим доступа : <https://www.twirpx.com/file/1703035/>.

Отримано 14.03.22